

Дерев'янку Б.В. Роль Загальної декларації прав людини у проголошенні права на страйк / Б.В. Дерев'янку, В.Ю. Квач // Збірник тез круглого столу, присвяченого 68-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини : збірник тез (м. Київ, 9 грудня 2016 р.). — К.: ДНДІ МВС України, 2016. — С. 16-19.

Дерев'янку Богдан Володимирович

д.ю.н., професор, професор кафедри адміністративного,
господарського права та фінансово-економічної безпеки

Навчально-наукового інституту права Сумського державного університету;

Квач Валерія Юріївна

магістрант Навчально-наукового інституту права

Сумського державного університету

РОЛЬ ЗАГАЛЬНОЇ ДЕКЛАРАЦІЇ ПРАВ ЛЮДИНИ У ПРОГОЛОШЕННІ ПРАВА НА СТРАЙК

Коллективні права та свободи людини і громадянина в сучасній Україні набувають особливого звучання, оскільки країна прагне розбудувати на власних теренах правову, соціальну й демократичну державу, в якій людина з різноманітними проявами власного буття визнається найвищою соціальною цінністю. Це питання набуває особливої актуальності з огляду на те, що саме права та свободи дозволяють людині реалізувати власний потенціал, обстоювати свої права та свободи різної спрямованості.

Надання найманим працівникам і профспілкам права на страйк стало невід'ємною рисою трудової практики розвинених країн. Міжнародне визнання права на страйк істотно впливає на його визначення на національному рівні. У першу чергу воно залежить від того, як право на страйк закріплюється, регулюється, обмежується і захищається в документах ООН у галузі прав людини [1, с. 204].

Вищим досягненням найманих працівників і профспілок відносно юридичного закріплення права на страйк, безперечно, є проголошення його в конституціях держав і віднесення до рангу найважливіших соціально-економічних прав і свобод людини: «Надання конституційного статусу цьому праву свідчить про його визнання на рівні держави й підвищений ступінь його

Деревянко Б.В. Роль Загальної декларації прав людини у проголошенні права на страйк / Б.В. Деревянко, В.Ю. Квач // Збірник тез круглого столу, присвяченого 68-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини : збірник тез (м. Київ, 9 грудня 2016 р.). — К.: ДНДІ МВС України, 2016. — С. 16-19.

захисту» [2, с. 144]. Проте перш за все необхідно дослідити, чи мало закріплення даного права на міжнародному рівні.

С. Мигаль зазначає, що найвищим рівнем міжнародного визнання права на страйк є його юридичне закріплення в документах ООН, членами якої на сьогодні є 193 держави світу [1, с. 204].

Сучасне розуміння прав людини склалося після Другої світової війни. Кульмінацією цього процесу стало проголошення Загальної декларації прав людини (далі – Декларація) Генеральною Асамблеєю ООН 10 грудня 1948 року.

Загальна декларація прав людини отримала всезагальне визнання і головна причина цього криється у самому змісті Загальної декларації, яка компактно, точно і зрозуміло викладає сучасну концепцію прав людини [3].

Сьогодні міжнародна спільнота відзначає 68-річчя прийняття Декларації. Саме цим документом започатковано процес створення системи міжнародних стандартів у галузі прав людини, набуття ними універсального характеру. З прийняттям Декларації людство отримало надію на право кожного бути вільною людиною, жити у світі без насильства, дискримінації, бідності, війни, екологічних катастроф [3].

Декларація узагальнює всі існуючі права, визнані в переважній більшості країн світу. У ній немає диференціації прав за поколіннями, поділу їх на види. В основному Декларація перераховує вже загальновизнані громадянські та політичні права, а також деякі соціально-економічні права, необхідні для захисту людини від експлуатації. Серед них є окремі трудові права, але право на страйк не зазначається.

При розробці Декларації до уваги бралися всі діючі на той час конституції держав світу. У кожній з них містився різний перелік прав людини, але основною тенденцією була відсутність права на страйк у переважній більшості основних законів. Серед розвинутих держав траплялися лише поодинокі випадки його конституційного закріплення в Західній Європі (Франція, Італія). Найбільш поширеним стало закріплення права на страйк у латиноамериканських конституціях (Мексика, Еквадор, Болівія, Куба, Панама та ін.) [1, с. 205].

Деревянко Б.В. Роль Загальної декларації прав людини у проголошенні права на страйк / Б.В. Деревянко, В.Ю. Квач // Збірник тез круглого столу, присвяченого 68-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини : збірник тез (м. Київ, 9 грудня 2016 р.). — К.: ДНДІ МВС України, 2016. — С. 16-19.

Однак конституційний досвід закріплення права на страйк при розробленні Декларації з різних причин враховано не було. Така відмова від врахування міжнародного досвіду обґрунтовувалася тим, що точка зору латиноамериканських держав на міжнародній арені була слабо представлена на той час, оскільки в них зберігалася колоніальна система капіталізму і колоніальний вплив метрополій.

Незважаючи на те, що Декларація не містила в собі будь-якого натяку щодо права на страйк, окрім непрямого визнання в преамбулі близького до нього права на повстання, вона відіграла важливу роль у підготовці юридичних умов для міжнародного визнання права на страйк на рівні ООН завдяки закріпленню в ній права на свободу асоціацій (ст. 20) і «права кожної людини створювати професійні спілки і входити до професійних спілок для захисту своїх інтересів» (ст. 23) [4].

Якщо Декларація 1948 року створила лише передумови для права на страйк, то остаточне його закріплення на міжнародному рівні відбулось у 1966 році з проголошенням Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права, у якому наводиться широкий перелік трудових прав, серед яких виокремлюється група профспілкових прав, до яких як самостійне право включене і право на страйк: «держави, які беруть участь у цьому Пакті, зобов'язуються забезпечити право на страйки при умові його здійснення відповідно до законів кожної країни» (ст. 8) [5].

Усі нові європейські післявоєнні конституції увібрали в себе ідеологію Загальної декларації прав людини і включили норми про соціальний захист людини. Норми про захист соціальних прав знайшли відображення і в конституціях пострадянських держав. Цей факт можна розглядати як один з проявів світової тенденції до інтернаціоналізації усіх сторін суспільного життя, внаслідок якого відбувається взаємопроникнення та взаємозбагачення різних правових систем. Внаслідок цього, як зазначає І.І. Лукашук, відбувається гармонізація національного законодавства, інтернаціоналізація права як на універсальному, так і на регіональному рівнях [6]. Це саме той випадок, коли міжнародне право не підбиває підсумки законодавчого розвитку в державах, а

Деревянко Б.В. Роль Загальної декларації прав людини у проголошенні права на страйк / Б.В. Деревянко, В.Ю. Квач // Збірник тез круглого столу, присвяченого 68-й річниці прийняття Загальної декларації прав людини : збірник тез (м. Київ, 9 грудня 2016 р.). — К.: ДНДІ МВС України, 2016. — С. 16-19.

виконує роль політико-правового орієнтира, який враховують нові незалежні держави і без якого не можна існувати в умовах зростаючого рівня регіональної інтеграції [7, с. 179].

Отже, незважаючи на те, що прямої вказівки на право на страйк Загальна декларація прав людини не містила, вона відіграла значну роль у його проголошенні, передбачивши право на свободу асоціацій та створення профспілок. З цих прав було «виведено» право на страйк та безпосередньо закріплено у Міжнародному пакті про економічні, соціальні і культурні права. На сьогодні ж право на страйк закріплено на конституційному рівні майже у всіх країнах з ринковою економікою.

Список літератури:

1. Мигаль С. Право на страйк в основних документах ООН в галузі прав людини / С. Мигаль // Национальный юридический журнал: теория и практика. — 2014. — № 8. — С. 204—210.
2. Кливер Е.П. Понятие права на забастовку в российском и зарубежном законодательстве / Е.П. Кливер // Вестник Омского университета. — 1999. — Вып. 4. — С. 144—147.
3. Латковська Т.А. Загальна декларація прав людини – видатний документ історії людства [Електронний ресурс] / Т.А. Латковська // Сайт. — Режим доступу: <http://www.pravoznavec.com.ua/period/article/37500/%CB>.
4. Загальна декларація прав людини ООН від 10 грудня 1948 р. [Електронний ресурс] / Генеральна Асамблея ООН // Сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
5. Міжнародний пакт про економічні, соціальні і культурні права від 16 грудня 1966 року [Електронний ресурс] / Генеральна Асамблея ООН // Сайт Верховної Ради України. — Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/995_042.
6. Верещинський Ю.О. Імплементация європейських міжнародно-правових норм про соціальні права у конституціях європейських держав / Ю.О. Верещинський // Актуальні проблеми держави і права. — 2005. — Вип. 24. — С. 178—182.
7. Лукашук И.И. Глобализация, государство, право, XXI век. — М.: Спарк, 2000. — 279 с.